

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 20ής Οκτωβρίου 2011 (*)

«Αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως – Δυνατότητα κατώτερου δικαστηρίου να θέσει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο – Κανονισμός (ΕΚ) 1346/2000 – Διαδικασίες αφερεγγυότητας – Διεθνής δικαιοδοσία – Κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη – Μεταφορά της καταστατικής έδρας σε άλλο κράτος μέλος – Έννοια του όρου “εγκατάσταση”»

Στην υπόθεση C-396/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Tribunale di Bari (Ιταλία) με απόφαση της 6ης Ιουλίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Οκτωβρίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Interedil Srl, υπό εκκαθάριση,

κατά

Fallimento Interedil Srl,

Intesa Gestione Crediti SpA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, M. Safjan, A. Borg Barthet, M. Ilešič και M. Berger (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 13ης Ιανουαρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Interedil Srl, υπό εκκαθάριση, εκπροσωπούμενη από τον P. Troianiello, avvocato,
- η Fallimento Interedil Srl, εκπροσωπούμενη από τον G. Labanca, avvocato,
- η Intesa Gestione Crediti SpA, εκπροσωπούμενη από τον G. Costantino, avvocato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον N. Bambara και την S. Petrova,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 10ης Μαρτίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ L 160, σ. 1, στο εξής: κανονισμός).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ αφενός της Interedil Srl, υπό εκκαθάριση (στο εξής: Interedil), και αφετέρου της Fallimento Interedil Srl και της Intesa Gestione Crediti SpA (στο εξής: Intesa), στα δικαιώματα της οποίας έχει υπεισέλθει η Italfondario SpA, και αντικείμενο της διαφοράς είναι η αίτηση της Intesa να κηρυχθεί σε πτώχευση η Interedil.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Ο κανονισμός εκδόθηκε βάσει, μεταξύ άλλων, των άρθρων 61, στοιχείο γ', ΕΚ και 67, παράγραφος 1, ΕΚ.
- 4 Το άρθρο 2 του κανονισμού, το οποίο περιέχει τους ορισμούς των κρίσιμων εννοιών, ορίζει τα εξής:
«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:
α) ως "διαδικασίες αφερεγγυότητας" νοούνται οι συλλογικές διαδικασίες οι εμπίπτουσες στο άρθρο 1, παράγραφος 1, και απαριθμούμενες στο παράρτημα Α,

[...]
η) ως "εγκατάσταση" νοείται ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί οιαδήποτε μη προσωρινή οικονομική δραστηριότητα, στην οποία χρησιμοποιεί τον ανθρώπινο παράγοντα αλλά και περιουσιακά στοιχεία.»
- 5 Ο κατάλογος που περιλαμβάνεται στο παράρτημα Α του κανονισμού αναφέρει, μεταξύ άλλων, όσον αφορά την Ιταλία, τη διαδικασία «fallimento».
- 6 Το άρθρο 3 του κανονισμού, το οποίο περιέχει διατάξεις για τη διεθνή δικαιοδοσία, προβλέπει τα εξής:
«1. Αρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη. Για τις εταιρείες και τα νομικά πρόσωπα τεκμαίρεται, μέχρις αποδείξεως του εναντίου, ότι κέντρο των κύριων συμφερόντων είναι ο τόπος της καταστατικής έδρας.
2. Όταν το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη βρίσκεται σε κράτος μέλος, τα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους είναι αρμόδια για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας κατ' αυτού, μόνον εάν έχει εκεί εγκατάσταση. Η διαδικασία αυτή παράγει αποτελέσματα μόνον έναντι των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη που βρίσκονται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.

[...]»
- 7 Η δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού προβλέπει ότι «το κέντρο των κύριων συμφερόντων θα πρέπει να αντιστοιχεί στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος αναγνωρίσιμος από τους τρίτους».

Το εθνικό δίκαιο

- 8 Το άρθρο 382 του codice di procedura civile (ιταλικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), το οποίο αφορά την επίλυση από το Corte suprema di cassazione των ζητημάτων δικαιοδοσίας και αρμοδιότητας, ορίζει τα εξής:

«Το Corte, όταν κρίνει επί ζητήματος δικαιοδοσίας ή αρμοδιότητας, αποφαίνεται επί του ζητήματος αυτού καθορίζοντας, εφόσον είναι αναγκαίο, το αρμόδιο δικαστήριο [...]».

- 9 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά πάγια νομολογία, η απόφαση την οποία εκδίδει το Corte suprema di cassazione με βάση την παραπάνω διάταξη είναι οριστική και δεσμευτική για το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η υπόθεση επί της ουσίας.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 10 Η Interedil συστάθηκε υπό τη νομική μορφή μιας «società a responsabilità limitata» («εταιρία περιορισμένης ευθύνης») ιταλικού δικαίου, με καταστατική έδρα τη Monopoli (Ιταλία). Στις 18 Ιουλίου 2001 η καταστατική έδρα της μεταφέρθηκε στο Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο). Κατά την ίδια ημερομηνία διαγράφηκε από το ιταλικό μητρώο επιχειρήσεων. Η Interedil, μετά τη μεταφορά της έδρας της, καταχωρίστηκε στο μητρώο επιχειρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου με την προσθήκη της μνείας «FC» (Foreign Company, δηλαδή αλλοδαπή εταιρία).

- 11 Σύμφωνα με τις δηλώσεις της Interedil, όπως εκτίθενται στην απόφαση περί παραπομπής, η εταιρία αυτή προέβη, συγχρόνως με τη μεταφορά της έδρας της, σε εταιρικές πράξεις οι οποίες συνίσταντο στην εξαγορά της από τον βρετανικό όμιλο Canopus και στη διαπραγμάτευση και σύναψη συμβάσεων για τη μεταβίβαση επιχειρήσεων. Κατά την Interedil, μερικούς μήνες μετά την μεταφορά της καταστατικής της έδρας, η κυριότητα των ακινήτων της που βρίσκονταν στον Τάραντα της Ιταλίας μεταβιβάστηκε στην Windowmist Limited, ως μέρος της μεταβιβασθείσας επιχείρησης. Η Interedil δήλωσε επίσης ότι διαγράφηκε από το μητρώο επιχειρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου στις 22 Ιουλίου 2002.

- 12 Στις 28 Οκτωβρίου 2003 η Intesa υπέβαλε στο Tribunale di Bari αίτηση για την κήρυξη της Interedil σε πτώχευση (fallimento).

- 13 Η Interedil αμφισβήτησε τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού, ισχυριζόμενη ότι, λόγω της μεταφοράς της καταστατικής έδρας της στο Ηνωμένο Βασίλειο, μόνον τα δικαστήρια του τελευταίου αυτού κράτους είχαν δικαιοδοσία για την κίνηση οποιασδήποτε διαδικασίας αφερεγγυότητας. Στις 13 Δεκεμβρίου 2003 η Interedil ζήτησε να υποβληθεί το προκριματικό ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας στο Corte suprema di cassazione.

- 14 Στις 24 Μαΐ 2004 το Tribunale di Bari, χωρίς να αναμείνει την απόφαση του Corte suprema di cassazione, έκρινε ότι η ένσταση έλλειψης διεθνούς δικαιοδοσίας των ιταλικών δικαστηρίων ήταν προδήλως αβάσιμη και ότι η αφερεγγυότητα της επιχείρησης ήταν αποδεδειγμένη, οπότε κήρυξε την πτώχευση της Interedil.

- 15 Στις 18 Ιουνίου 2004 η Interedil άσκησε ανακοπή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά της παραπάνω απόφασης για την κήρυξη της πτώχευσης.

- 16 Στις 20 Μαΐου 2005 το Corte suprema di cassazione αποφάνθηκε, με διάταξη που εξέδωσε επί του προκριματικού ζητήματος διεθνούς δικαιοδοσίας που του είχε υποβληθεί, ότι τα ιταλικά δικαστήρια είχαν διεθνή δικαιοδοσία. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, τα ακόλουθα στοιχεία αρκούσαν για την ανατροπή του τεκμηρίου του άρθρου 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 1346/2000 ότι το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη συμπίπτει με την καταστατική έδρα

της εταιρίας: η ύπαρξη στην Ιταλία ακινήτων της Interedil, η ύπαρξη σύμβασης μίσθωσης δύο ξενοδοχειακών συγκροτημάτων και σύμβασης με χρηματοπιστωτικό ίδρυμα καθώς και η μη καταχώριση στο μητρώο επιχειρήσεων του Μπάρι της μεταφοράς της καταστατικής έδρας στο Λονδίνο.

- 17 Το Tribunale di Bari, αμφιβάλλοντας αν, με βάση τα κριτήρια που διατύπωσε το Δικαστήριο με την απόφαση της 2ας Μαΐου 2006, C-341/04, Eurofood IFSC (Συλλογή 2006, σ. I-3813), είναι ορθή η εκτίμηση αυτή του Corte suprema di cassazione, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Πρέπει η έννοια του όρου “κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη”, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού [...] να ερμηνεύεται σύμφωνα με το κοινοτικό ή σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο; Σε περίπτωση αποδοχής του πρώτου όρου της διάζευξης, σε τι συνίσταται η έννοια αυτή και ποιοι είναι οι παράγοντες ή τα στοιχεία βάσει των οποίων πρέπει να προσδιορίζεται το “κέντρο των κύριων συμφερόντων”;
- 2) Μπορεί το τεκμήριο που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού [...], κατά το οποίο “για τις εταιρίες τεκμαίρεται, μέχρις αποδείξεως του εναντίου, ότι κέντρο των κύριων συμφερόντων είναι ο τόπος της καταστατικής έδρας”, να ανατρέπεται βάσει της διαπίστωσης ότι ασκείται πραγματική επιχειρηματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος και όχι στο κράτος στο οποίο βρίσκεται η καταστατική έδρα της εταιρίας ή είναι αναγκαίο, προκειμένου να ανατραπεί το εν λόγω τεκμήριο, να διαπιστωθεί ότι η εταιρία δεν έχει ασκήσει επιχειρηματική δραστηριότητα στο κράτος στο οποίο έχει την καταστατική έδρα της;
- 3) Αποτελούν η ύπαρξη σε άλλο κράτος και όχι στο κράτος στο οποίο βρίσκεται η καταστατική έδρα της εταιρίας αφενός ακινήτων της εταιρίας και αφετέρου σύμβασης μίσθωσης δύο ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, την οποία έχει συνάψει η οφειλέτρια εταιρία με άλλη εταιρία, και σύμβασης που έχει συνάψει η εταιρία με τραπεζικό ίδρυμα επαρκή στοιχεία ή παράγοντες για να γίνει δεκτό ότι ανατρέπεται το τεκμήριο που προβλέπει το άρθρο 3 του κανονισμού [...] υπέρ της “καταστατικής έδρας” της εταιρίας; Αρκούν τα στοιχεία αυτά για να γίνει δεκτό ότι υπάρχει “εγκατάσταση” της εταιρίας, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού [...];
- 4) Σε περίπτωση που η απόφαση επί του ζητήματος της διεθνούς δικαιοδοσίας την οποία περιέλαβε το ιταλικό Corte [suprema] di cassazione στην προαναφερθείσα διάταξη [...] στηρίζεται σε διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 3 του κανονισμού [...] από την ερμηνεία του Δικαστηρίου, κωλύει το άρθρο 382 του ιταλικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, κατά το οποίο το Corte [suprema] di cassazione αποφαινεται οριστικά και δεσμευτικά επί της διεθνούς δικαιοδοσίας, την εφαρμογή της εν λόγω κοινοτικής διάταξης, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 18 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκφράζει αμφιβολίες ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να απαντήσει στην αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης. Η Επιτροπή τονίζει ότι η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε υπό μορφή διατάξεως της 6ης Ιουλίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Οκτωβρίου 2009. Δυνάμει του άρθρου 68, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο ίσχυε τότε, μόνο τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπέκειντο σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου μπορούσαν να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση ερμηνείας των πράξεων που εξέδιδαν τα όργανα της Κοινότητας με βάση τον τίτλο IV της Συνθήκης ΕΚ. Αφού όμως ο κανονισμός εκδόθηκε βάσει των άρθρων 61, στοιχείο γ', ΕΚ και 67, παράγραφος 1, ΕΚ, τα οποία περιλαμβάνονται στον τίτλο IV της Συνθήκης, οι

αποφάσεις του αιτούντος δικαστηρίου υπόκεινται, κατά την Επιτροπή, σε ένδικα μέσα του εθνικού δικαίου.

- 19 Συναφώς αρκεί η υπενθύμιση ότι το άρθρο 68 ΕΚ καταργήθηκε με την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας την 1η Δεκεμβρίου 2009, οπότε εξαφανίστηκε ο προβλεπόμενος από το άρθρο αυτό περιορισμός της εξουσίας υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εθνικού δικαίου έχουν από την παραπάνω ημερομηνία την εξουσία να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο, όταν η υπόθεση που εκδικάζουν αφορά πράξη που έχει εκδοθεί με βάση τον τίτλο IV της Συνθήκης (βλ. συναφώς την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, C-283/09, Weryński, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψεις 28 και 29).
- 20 Με τις σκέψεις 30 και 31 της προπαρατεθείσας απόφασης Weryński, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι, με βάση τον επιδιωκόμενο με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ σκοπό της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων και την αρχή της οικονομίας της δίκης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι από την 1η Δεκεμβρίου 2009 το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να επιλαμβάνεται των αιτήσεων για την έκδοση προδικαστικής απόφασης που του υποβάλλουν τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, ακόμη και στην περίπτωση που η αίτηση υποβλήθηκε πριν από την ημερομηνία αυτή.
- 21 Συνεπώς, το Δικαστήριο είναι οπωσδήποτε αρμόδιο να αποφανθεί επί της υπό κρίση αίτησης για την έκδοση προδικαστικής απόφασης.

Επί του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του ζητήματος αν τα προδικαστικά ερωτήματα έχουν σχέση με τη διαφορά που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης

- 22 Η Interedil, αναφερόμενη και αυτή σε ένα ζήτημα που έθεσε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ισχυρίστηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι, αφού διαγράφηκε από το μητρώο επιχειρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου τον Ιούλιο του 2002, έπαυσε να υφίσταται από την ημερομηνία αυτή. Κατά συνέπεια, η αίτηση για την κήρυξη της σε πτώχευση, η οποία υποβλήθηκε τον Οκτώβριο του 2003 ενώπιον του Tribunale di Bari, είναι άνευ αντικειμένου και τα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαράδεκτα.
- 23 Κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου παρά μόνον όταν, μεταξύ άλλων, προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης ή όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να απαντήσει λυσιτελώς στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2010, C-439/08, VEBIC, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 24 Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι ο κανονισμός απλώς εναρμονίζει τους κανόνες που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και το εφαρμοστέο δίκαιο στις διαδικασίες αφερεγγυότητας που έχουν διασυνοριακά αποτελέσματα. Το ζήτημα του παραδεκτού της αίτησης κήρυξης ενός οφειλέτη σε πτώχευση εξακολουθεί να διέπεται από το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο.
- 25 Από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η Interedil το ενημέρωσε για το ότι είχε διαγραφεί από το μητρώο επιχειρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου τον Ιούλιο του 2002. Αντίθετα, από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει ότι το γεγονός αυτό μπορεί, κατά το εθνικό δίκαιο, να εμποδίσει την έναρξη της πτωχευτικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να προβλέπει το εθνικό δίκαιο τη δυνατότητα κίνησης πτωχευτικής

διαδικασίας με σκοπό την οργανωμένη ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών της εταιρίας μετά τη λύση της.

26 Συνεπώς, δεν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης.

27 Επομένως, η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Interedil πρέπει να απορριφθεί.

Επί του αντικειμένου των προδικαστικών ερωτημάτων

28 Οι καθών στην υπόθεση της κύριας δίκης ισχυρίζονται ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι अपαράδεκτα λόγω του αντικειμένου τους. Κατ' αυτές, από το πρώτο και το τέταρτο ερώτημα δεν προκύπτει η ύπαρξη διάστασης μεταξύ των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και της εφαρμογής τους από τα εθνικά δικαστήρια, ενώ με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα καλείται το Δικαστήριο να εφαρμόσει τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης στη συγκεκριμένη περίπτωση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

29 Στο πλαίσιο της διαδικασίας των προδικαστικών αιτήσεων, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί της ερμηνείας ή του κύρους ενός κανόνα της Ένωσης βάσει των πραγματικών περιστατικών που του εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, στο οποίο εναπόκειται να εφαρμόσει τον εν λόγω κανόνα στη συγκεκριμένη περίπτωση που έχει υποβληθεί στην κρίση του (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, C-149/05, Price, Συλλογή 2006, σ. I-7691, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

30 Τα τρία πρώτα ερωτήματα αφορούν κατ' ουσία την ερμηνεία της έννοιας του όρου «κέντρο των κύριων συμφερόντων» του οφειλέτη, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού. Τα ερωτήματα αυτά είναι συνεπώς, λόγω του αντικειμένου τους αυτού, παραδεκτά.

31 Το τέταρτο ερώτημα αφορά τη δυνατότητα του αιτούντος δικαστηρίου να μη λάβει υπόψη του τις εκτιμήσεις ενός ανώτερου δικαστηρίου, αν κρίνει ότι, με βάση την ερμηνεία του Δικαστηρίου, οι εκτιμήσεις αυτές δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης. Το ερώτημα αυτό, αντικείμενο του οποίου είναι ο μηχανισμός της αίτησης για την έκδοση προδικαστικής απόφασης τον οποίο προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, είναι συνεπώς επίσης παραδεκτό.

Επί του ισχυρισμού ότι δεν υφίσταται ένδικη διαφορά

32 Οι καθών ισχυρίζονται ότι το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας των ιταλικών δικαστηρίων για τη διεξαγωγή της πτωχευτικής διαδικασίας επιλύθηκε από το Corte suprema di cassazione με απόφαση που έχει αποκτήσει, κατά τις καθών, ισχύ δεδουλευμένου. Το συμπέρασμα των καθών είναι ότι δεν υπάρχει «εκκρεμής υπόθεση» ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, και ότι συνεπώς η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης είναι απαράδεκτη.

33 Η επιχειρηματολογία αυτή θα πρέπει να συνεξεταστεί με το τέταρτο ερώτημα, με το οποίο το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα κατά πόσον δεσμεύεται από την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης στην οποία έχει προβεί το Corte suprema di cassazione.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

34 Με το τέταρτο ερώτημα το εθνικό δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης το να δεσμεύεται το εθνικό δικαστήριο από εθνικό δικονομικό κανόνα που προβλέπει ότι οι εκτιμήσεις ενός ανώτερου εθνικού δικαστηρίου είναι υποχρεωτικές για το κατώτερο αυτό δικαστήριο, όταν αποδεικνύεται ότι οι εκτιμήσεις του ανώτερου αυτού δικαστηρίου δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης, όπως το δίκαιο αυτό έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.

- 35 Το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι η ύπαρξη εθνικού δικονομικού κανόνα δεν αναιρεί την ευχέρεια των εθνικών δικαστηρίων που δεν αποφαινόμενοι σε τελευταίο βαθμό να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης, όταν έχουν, όπως εν προκειμένω, αμφιβολίες σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, C-173/09, Elchinov, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 25).
- 36 Κατά πάγια νομολογία, η προδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου δεσμεύει, όσον αφορά την ερμηνεία ή το κύρος των επίμαχων πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, το εθνικό δικαστήριο κατά την επίλυση της διαφοράς στην κύρια δίκη (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Elchinov, σκέψη 29).
- 37 Επομένως, το εθνικό δικαστήριο που έχει ασκήσει την ευχέρεια που του παρέχει το άρθρο 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ δεσμεύεται, όσον αφορά την επίλυση της διαφοράς στην κύρια δίκη, από την ερμηνεία των επίμαχων διατάξεων που έχει δώσει το Δικαστήριο και είναι υποχρεωμένο να μην εφαρμόζει τις εκτιμήσεις των ανώτερων δικαστηρίων, εφόσον κρίνει, λαμβάνοντας υπόψη την ερμηνεία αυτή, ότι οι εκτιμήσεις αυτές δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Elchinov, σκέψη 30).
- 38 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το εθνικό δικαστήριο στο οποίο έχει ανατεθεί η εφαρμογή, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης έχει την υποχρέωση να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των διατάξεων αυτών, αφήνοντας εν ανάγκη αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη εθνική διάταξη, δηλαδή εν προκειμένω τον επίμαχο εθνικό δικονομικό κανόνα, χωρίς να υποχρεούται να ζητήσει ή να αναμείνει την προηγούμενη εξαφάνιση της εθνικής αυτής διάταξης είτε διά της νομοθετικής οδού είτε κατ' εφαρμογή οποιασδήποτε άλλης συνταγματικής διαδικασίας (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Elchinov, σκέψη 31).
- 39 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης το να δεσμεύεται το εθνικό δικαστήριο από εθνικό δικονομικό κανόνα που προβλέπει ότι οι εκτιμήσεις ενός ανώτερου εθνικού δικαστηρίου είναι υποχρεωτικές για το κατώτερο αυτό δικαστήριο, όταν αποδεικνύεται ότι οι εκτιμήσεις του ανώτερου δικαστηρίου δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης, όπως το δίκαιο αυτό έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.
- 40 Για τους ίδιους λόγους, πρέπει να απορριφθεί η ένσταση απαραδέκτου που οι καθών της κύριας δίκης στήριξαν στον ισχυρισμό ότι δεν υφίσταται ένδικη διαφορά.

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου ερωτήματος

- 41 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν ο όρος «κέντρο των κύριων συμφερόντων» του οφειλέτη, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού, πρέπει να ερμηνευθεί με γνώμονα το δίκαιο της Ένωσης ή το εθνικό δίκαιο.
- 42 Κατά πάγια νομολογία, από τις απαιτήσεις τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας συνάγεται ότι οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που δεν περιέχουν ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου τους πρέπει κατά κανόνα να ερμηνεύονται αυτοτελώς και ομοιόμορφα σε ολόκληρη την Ένωση, με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και τον σκοπό της επίμαχης ρύθμισης (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2009, C-174/08, NCC Construction Danmark, Συλλογή 2009, σ. I-10567, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 43 Όσον αφορά ειδικότερα την έννοια «κέντρο των κύριων συμφερόντων» του οφειλέτη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού, το Δικαστήριο δέχτηκε, με τη σκέψη 31 της προπαρατεθείσας απόφασης Eurofood IFSC, ότι πρόκειται για έννοια η οποία προσιδιάζει στον κανονισμό και, ως εκ τούτου, έχει αυτοτελή σημασία και ότι

πρέπει συνεπώς να της προσδίδεται ομοιόμορφη και ανεξάρτητη από τις εθνικές νομοθεσίες ερμηνεία.

- 44 Επομένως, στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο όρος «κέντρο των κύριων συμφερόντων» του οφειλέτη, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού, πρέπει να ερμηνευθεί με γνώμονα το δίκαιο της Ένωσης.

Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου ερωτήματος, επί του δεύτερου ερωτήματος και επί του πρώτου σκέλους του τρίτου ερωτήματος

- 45 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος, με το δεύτερο ερώτημα και με το πρώτο σκέλος του τρίτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία πώς πρέπει να ερμηνευτεί το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού, προκειμένου να προσδιορίζεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων της οφειλέτριας εταιρίας.

- 46 Με δεδομένο ότι η Interedil, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχει η απόφαση περί παραπομπής, μετέφερε την καταστατική έδρα της από την Ιταλία στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διάρκεια του 2001 και στη συνέχεια διαγράφηκε από το μητρώο επιχειρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου κατά τη διάρκεια του 2002, θα πρέπει επίσης, προκειμένου να δοθεί πλήρης απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, να εξακριβωθεί ποια είναι η κρίσιμη ημερομηνία για τον προσδιορισμό του κέντρου των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη, προκειμένου να καθοριστεί το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία για την έναρξη της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας.

Τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του κέντρου των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη

- 47 Μολονότι ο κανονισμός δεν περιέχει ορισμό της έννοιας «κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη», το περιεχόμενο της έννοιας αυτής διασαφηνίζεται πάντως, όπως τόνισε το Δικαστήριο με τη σκέψη 32 της προπαρατεθείσας απόφασης Eurofood IFSC, από τη δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, κατά την οποία «το κέντρο των κύριων συμφερόντων θα πρέπει να αντιστοιχεί στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος αναγνωρίσιμος από τους τρίτους».

- 48 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 69 των προτάσεών της, το τεκμήριο που προβλέπει υπέρ της καταστατικής έδρας το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού και η αναφορά της δέκατης τρίτης αιτιολογικής σκέψης του εν λόγω κανονισμού στον τόπο διοίκησης των συμφερόντων εκφράζουν τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να αναχθεί ο τόπος στον οποίο βρίσκεται η κεντρική διοίκηση της εταιρίας σε κριτήριο για τον προσδιορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας.

- 49 Σε σχέση με την ίδια αυτή αιτιολογική σκέψη, το Δικαστήριο άλλωστε έχει ήδη διευκρινίσει, με τη σκέψη 33 της προπαρατεθείσας απόφασης Eurofood IFSC, ότι το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη πρέπει να εντοπίζεται με γνώμονα αντικειμενικά και συγχρόνως αναγνωρίσιμα από τους τρίτους κριτήρια, προκειμένου να κατοχυρώνεται η ασφάλεια δικαίου και να διασφαλίζεται η προβλεψιμότητα ως προς τον προσδιορισμό του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία για την κίνηση της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι ικανοποιείται αυτή η απαίτηση αντικειμενικότητας και συντρέχει αυτή η δυνατότητα εξακρίβωσης, όταν τα αντικειμενικά στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό του τόπου στον οποίο η οφειλέτρια εταιρία ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων της έχουν δημοσιοποιηθεί ή τουλάχιστον χαρακτηρίζονται από επαρκή διαφάνεια, ώστε οι τρίτοι, δηλαδή κυρίως οι δανειστές της εταιρίας, να είναι σε θέση να τα γνωρίζουν.

- 50 Επομένως, αν τα όργανα διοίκησης και ελέγχου της εταιρίας βρίσκονται στον τόπο της καταστατικής έδρας της και οι αποφάσεις για τη διαχείριση της εταιρίας αυτής λαμβάνονται, με τρόπο αναγνωρίσιμο από τους τρίτους, στον τόπο αυτό, ισχύει

πλήρως το τεκμήριο που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού, ότι δηλαδή το κέντρο των κύριων συμφερόντων της εταιρίας βρίσκεται στον τόπο αυτό. Στην περίπτωση αυτή, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 69 των προτάσεών της, αποκλείεται εκ των προτέρων να είναι άλλος ο τόπος των κύριων συμφερόντων της οφειλέτριας εταιρίας.

- 51 Η ανατροπή του τεκμηρίου που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού είναι εντούτοις δυνατή αν, από την άποψη των τρίτων, ο τόπος της κεντρικής διοίκησης της εταιρίας δεν βρίσκεται στην καταστατική της έδρα. Όπως δέχτηκε το Δικαστήριο με τη σκέψη 34 της προπαρατεθείσας απόφασης Eurofood IFSC, το απλό τεκμήριο που θόβλεψε ο νομοθέτης της Ένωσης υπέρ της καταστατικής έδρας της εταιρίας αυτής μπορεί να ανατραπεί, αν υπάρχουν αντικειμενικά και αναγνωρίσιμα από τους τρίτους στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η πραγματική κατάσταση διαφέρει από εκείνη την οποία τεκμαίρεται ότι αντανακλά ο τόπος της καταστατικής έδρας.
- 52 Μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη καταλέγονται κυρίως όλοι οι τόποι στους οποίους η οφειλέτρια εταιρία ασκεί οικονομικές δραστηριότητες και όλοι οι τόποι στους οποίους η εταιρία διαθέτει περιουσιακά στοιχεία, εφόσον οι τόποι αυτοί είναι αναγνωρίσιμοι από τους τρίτους. Όπως τόνισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 70 των προτάσεών της, τα στοιχεία αυτά πρέπει να συνεκτιμώνται, ενώ παράλληλα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε περίπτωσης.
- 53 Στο πλαίσιο αυτό, το γεγονός ότι, όπως εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο, η οφειλέτρια εταιρία έχει την κυριότητα ακινήτων που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος και όχι στο κράτος της καταστατικής έδρας της και για τα οποία έχει συνάψει συμβάσεις μίσθωσης και το γεγονός ότι έχει συνάψει, στο ίδιο αυτό κράτος μέλος, σύμβαση με χρηματοπιστωτικό ίδρυμα μπορούν να θεωρηθούν ως αντικειμενικά στοιχεία και, λόγω της δημοσιότητας που είναι πιθανό να τους προσδοθεί, ως στοιχεία αναγνωρίσιμα από τους τρίτους. Η ύπαρξη πάντως εταιρικής περιουσίας και η σύναψη συμβάσεων για την οικονομική αξιοποίησή της σε άλλο κράτος μέλος και όχι στο κράτος της καταστατικής έδρας της εταιρίας αυτής δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκή στοιχεία για την ανατροπή του τεκμηρίου που έχει προβλέψει ο νομοθέτης της Ένωσης παρά μόνο αν από τη συνεκτίμηση όλων των κρίσιμων στοιχείων αποδεικνύεται ότι το πραγματικό κέντρο διοίκησης και ελέγχου της εταιρίας και διοίκησης των συμφερόντων της βρίσκεται στο άλλο αυτό κράτος μέλος και ότι το γεγονός αυτό είναι αναγνωρίσιμο από τους τρίτους.

Η κρίσιμη ημερομηνία για τον προσδιορισμό του κέντρου των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη

- 54 Επισημαίνεται ευθύς εξαρχής ότι ο κανονισμός δεν περιέχει διατάξεις που να ρυθμίζουν ρητά την ειδική περίπτωση της μεταφοράς του κέντρου των συμφερόντων του οφειλέτη. Με δεδομένη τη γενική διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού, πρέπει συνεπώς να γίνει δεκτό ότι κρίσιμος για τον προσδιορισμό του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία για την έναρξη της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι ο τελευταίος τόπος στον οποίο βρισκόταν αυτό το κέντρο συμφερόντων.
- 55 Η ορθότητα της ερμηνείας αυτής επιβεβαιώνεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει δεχτεί ότι, σε περίπτωση μεταφοράς του κέντρου των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη μετά την υποβολή αίτησης για την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας, αλλά πριν από την έναρξη της διαδικασίας αυτής, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρισκόταν το κέντρο των κύριων συμφερόντων κατά τον χρόνο κατά τον οποίο υποβλήθηκε η αίτηση εξακολουθούν να έχουν δικαιοδοσία για την έκδοση απόφασης επί της αίτησης (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2006, C-1/04, Staubitz-Schreiber, Συλλογή 2006, σ. I-701, σκέψη 29). Από τα παραπάνω συνάγεται κατ' ανάγκη το συμπέρασμα ότι κρίσιμος για τον προσδιορισμό του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία είναι καταρχήν ο τόπος στον οποίο βρίσκεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη κατά την ημερομηνία της υποβολής της αίτησης για την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας.

- 56 Σε περίπτωση που, όπως συνέβη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η καταστατική έδρα έχει μεταφερθεί πριν από την υποβολή αίτησης για την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας, το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη τεκμαίρεται συνεπώς ότι βρίσκεται, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού, στον τόπο της νέας καταστατικής έδρας και, επομένως, διεθνή δικαιοδοσία για την κίνηση της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας αποκτούν καταρχήν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται η νέα αυτή έδρα, εκτός αν αποδεικνύεται ότι το κέντρο των κύριων συμφερόντων δεν ακολούθησε την αλλαγή της καταστατικής έδρας, αλλά παρέμεινε στο προηγούμενο κράτος, οπότε ανατρέπεται το τεκμήριο που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού.
- 57 Οι ίδιοι κανόνες θα πρέπει να εφαρμοστούν και στην περίπτωση κατά την οποία η οφειλέτρια εταιρία, κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης για την κίνηση της διαδικασίας αφερεγγυότητας, είχε διαγραφεί από το μητρώο επιχειρήσεων και είχε διακόψει, όπως ισχυρίζεται η Interedil με τις παρατηρήσεις της, κάθε δραστηριότητα.
- 58 Πράγματι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 47 έως 51 της παρούσας απόφασης, η έννοια «κέντρο των κύριων συμφερόντων» αποσκοπεί στη δημιουργία συνδέσμου με τον τόπο με τον οποίο η εταιρία διατηρεί αντικειμενικά, αλλά και κατά τρόπο αναγνωρίσιμο από τους τρίτους, τους στενότερους δεσμούς. Είναι επομένως εύλογο να προτιμάται, στην περίπτωση αυτή, ο τελευταίος τόπος στον οποίο βρισκόταν το κέντρο των κύριων συμφερόντων κατά το χρονικό σημείο της διαγραφής της οφειλέτριας εταιρίας και της διακοπής κάθε δραστηριότητάς της.
- 59 Στο δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος, στο δεύτερο ερώτημα και στο πρώτο σκέλος του τρίτου ερωτήματος πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι, προκειμένου να προσδιορίζεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων της οφειλέτριας εταιρίας, το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού πρέπει να ερμηνεύεται ως εξής:
- Το κέντρο των κύριων συμφερόντων της οφειλέτριας εταιρίας πρέπει να προσδιορίζεται καταρχήν βάσει του τόπου της κεντρικής διοίκησης της εταιρίας αυτής, ο οποίος καθορίζεται με βάση αντικειμενικά και αναγνωρίσιμα από τους τρίτους στοιχεία. Αν τα όργανα διοίκησης και ελέγχου της εταιρίας βρίσκονται στον τόπο της καταστατικής έδρας της και οι αποφάσεις για τη διαχείριση της εταιρίας αυτής λαμβάνονται, με τρόπο αναγνωρίσιμο από τους τρίτους, στον τόπο αυτό, δεν είναι δυνατή η ανατροπή του τεκμηρίου που προβλέπει η εν λόγω διάταξη. Αν ο τόπος της κεντρικής διοίκησης της εταιρίας δεν βρίσκεται στην καταστατική της έδρα, η ύπαρξη εταιρικής περιουσίας και η σύναψη συμβάσεων για την οικονομική αξιοποίησή της σε άλλο κράτος μέλος και όχι στο κράτος της καταστατικής έδρας της εταιρίας αυτής δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκή στοιχεία για την ανατροπή του τεκμηρίου αυτού παρά μόνο αν από τη συνεκτίμηση όλων των κρίσιμων στοιχείων αποδεικνύεται ότι το πραγματικό κέντρο διοίκησης και ελέγχου της εταιρίας και διοίκησης των συμφερόντων της βρίσκεται στο άλλο αυτό κράτος μέλος και ότι το γεγονός αυτό είναι αναγνωρίσιμο από τους τρίτους.
 - Σε περίπτωση που η καταστατική έδρα της οφειλέτριας εταιρίας έχει μεταφερθεί πριν από την υποβολή αίτησης για την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας, το κέντρο των κύριων συμφερόντων της εταιρίας αυτής τεκμαίρεται ότι βρίσκεται στον τόπο της νέας καταστατικής έδρας της.

Επί του δεύτερου σκέλους του τρίτου ερωτήματος

- 60 Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία ποια έννοια έχει ο όρος «εγκατάσταση», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού.
- 61 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το άρθρο 2, στοιχείο η', του κανονισμού ορίζει την «εγκατάσταση» ως τον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί οιαδήποτε μη προσωρινή

οικονομική δραστηριότητα, στην οποία χρησιμοποιεί τον ανθρώπινο παράγοντα αλλά και περιουσιακά στοιχεία.

- 62 Το γεγονός ότι ο ορισμός αυτός συναρτά την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας προς την ύπαρξη ανθρώπινων πόρων αποδεικνύει ότι είναι αναγκαίο να υπάρχει κάποια τουλάχιστον οργάνωση και ορισμένη σταθερότητα. Κατά συνέπεια, συνάγεται *a contrario* ότι η ύπαρξη απλώς μεμονωμένων περιουσιακών στοιχείων ή τραπεζικών λογαριασμών δεν ανταποκρίνεται καταρχήν στις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για να μπορεί να δοθεί ο χαρακτηρισμός «εγκατάσταση».
- 63 Εφόσον, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού, η ύπαρξη εγκατάστασης στο έδαφος ενός κράτους μέλους απονέμει στα δικαστήρια του κράτους μέλους αυτού διεθνή δικαιοδοσία για την κίνηση δευτερεύουσας διαδικασίας αφερεγγυότητας κατά του οφειλέτη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, για να κατοχυρώνεται η ασφάλεια δικαίου και να διασφαλίζεται η προβλεψιμότητα ως προς τον προσδιορισμό των δικαστηρίων που έχουν διεθνή δικαιοδοσία, η ύπαρξη εγκατάστασης πρέπει να εκτιμάται με βάση αντικειμενικά και αναγνωρίσιμα από τους τρίτους στοιχεία, όπως και στην περίπτωση του προσδιορισμού του κέντρου των κύριων συμφερόντων.
- 64 Επομένως, στο δεύτερο σκέλος του τρίτου ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο όρος «εγκατάσταση», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού, έχει την έννοια ότι απαιτείται η ύπαρξη μιας δομής που να έχει ορισμένη τουλάχιστον οργάνωση και ορισμένη σταθερότητα και να αποσκοπεί στην άσκηση οικονομικής δραστηριότητας. Η ύπαρξη απλώς μεμονωμένων περιουσιακών στοιχείων ή τραπεζικών λογαριασμών δεν καλύπτεται καταρχήν από τον ορισμό αυτό.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 65 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) **Αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης το να δεσμεύεται το εθνικό δικαστήριο από εθνικό δικονομικό κανόνα που προβλέπει ότι οι εκτιμήσεις ενός ανώτερου εθνικού δικαστηρίου είναι υποχρεωτικές για το κατώτερο αυτό δικαστήριο, όταν αποδεικνύεται ότι οι εκτιμήσεις του ανώτερου δικαστηρίου δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης, όπως το δίκαιο αυτό έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.**
- 2) **Ο όρος «κέντρο των κύριων συμφερόντων» του οφειλέτη, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, πρέπει να ερμηνευθεί με γνώμονα το δίκαιο της Ένωσης.**
- 3) **Προκειμένου να προσδιορίζεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων της οφειλέτριας εταιρίας, το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνεύεται ως εξής:**
 - Το κέντρο των κύριων συμφερόντων της οφειλέτριας εταιρίας πρέπει να προσδιορίζεται καταρχήν βάσει του τόπου της κεντρικής διοίκησης της εταιρίας αυτής, ο οποίος καθορίζεται με βάση αντικειμενικά και αναγνωρίσιμα από τους τρίτους στοιχεία. Αν τα όργανα διοίκησης και ελέγχου της εταιρίας βρίσκονται στον τόπο της καταστατικής έδρας της και οι αποφάσεις για τη

διαχείριση της εταιρίας αυτής λαμβάνονται, με τρόπο αναγνωρίσιμο από τους τρίτους, στον τόπο αυτό, δεν είναι δυνατή η ανατροπή του τεκμηρίου που προβλέπει η εν λόγω διάταξη. Αν ο τόπος της κεντρικής διοίκησης της εταιρίας δεν βρίσκεται στην καταστατική της έδρα, η ύπαρξη εταιρικής περιουσίας και η σύναψη συμβάσεων για την οικονομική αξιοποίησή της σε άλλο κράτος μέλος και όχι στο κράτος της καταστατικής έδρας της εταιρίας αυτής δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκή στοιχεία για την ανατροπή του τεκμηρίου αυτού παρά μόνο αν από τη συνεκτίμηση όλων των κρίσιμων στοιχείων αποδεικνύεται ότι το πραγματικό κέντρο διοίκησης και ελέγχου της εταιρίας και διοίκησης των συμφερόντων της βρίσκεται στο άλλο αυτό κράτος μέλος και ότι το γεγονός αυτό είναι αναγνωρίσιμο από τους τρίτους.

- Σε περίπτωση που η καταστατική έδρα της οφειλέτριας εταιρίας έχει μεταφερθεί πριν από την υποβολή αίτησης για την κίνηση διαδικασίας αφερεγγυότητας, το κέντρο των κύριων συμφερόντων της εταιρίας αυτής τεκμαίρεται ότι βρίσκεται στον τόπο της νέας καταστατικής έδρας της.

- 4) Ο όρος «εγκατάσταση», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού, έχει την έννοια ότι απαιτείται η ύπαρξη μιας δομής που να έχει ορισμένη τουλάχιστον οργάνωση και ορισμένη σταθερότητα και να αποσκοπεί στην άσκηση οικονομικής δραστηριότητας. Η ύπαρξη απλώς μεμονωμένων περιουσιακών στοιχείων ή τραπεζικών λογαριασμών δεν καλύπτεται καταρχήν από τον ορισμό αυτό.

(υπογραφές)

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.